

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Petri Danielis Huetii Demonstratio Evangelica

Huet, Pierre Daniel

Parisiis, 1679

XIV. Libro Psalmorum,

urn:nbn:de:hbz:466:1-16260

nempe Messiae prænuntiam & haberi & esse sciret Balaami prophetiam, qua ex Jacob orituram esse stellam prænuntiavit. Hinc profecto colligere licet Messiam hoc oraculo à Balaamo esse prædictum. Similis est nostra in dissimili Christi Jesu causa ratiocinatio: qui jure an injuria Messiae titulos ac decus sibi arrogaverint, inferius, ut dixi, disputabitur.

Libris Regū & Paralipomenon,
Ebr. 1. 5.
2. Sam. 7. 12.
& seq.
1. Par. 17. 11.
14. & 22. 6. &
28. 2. & seq.
Luc. 1. 31. 33.

XII. Christi dignitatem prædicans Paulus in Epistola ad Ebræos, sic disserit: *Cui enim dixit aliquando Angelorum (Deus,) Filius meus es tu, ego hodie genui te: & rursum: Ego ero illi in Patrem, & ipse erit mihi in Filium? D.* promta sunt postrema hæc è secundo Samuelis: *Cumque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus: ipse ædificabit domum nomini meo, & stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum. Ego ero ei in Patrem, & ipse erit mihi in Filium:* quæ *אֵלֵינוּ* in Priore Paralipomenon repetita extant. Id vaticinium ex eo genere est, cui mo typicem diximus inesse significationem, quarum altera Salomonem, qui Christi typus fuit, propius respicit, altera Christum, vel potius quædam Salomoni, Christo quædam, nonnulla utriusque tribuenda sunt. Conveniunt ista quidem soli Christo: *Stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum:* tum & ista quæ subnexa sunt: *Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum usque in æternum ante faciem tuam, & thronus tuus erit firmus jugiter.* Ad quæ videtur allussisse Angelus Gabriel, cum sic sanctam Virginem Mariam alloqueretur: *Hic eris magnus, & Filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Unius autem Salomonis hoc est, quod statim subjicitur: *Si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum.* Pertinet vero ad utrumque, Davide prognatum esse, Dei filium esse, Salomonem quidem adoptione per Christum, Christum ipsum natura, & Deo domum ædificare.

Libro Job,
August. epist. ad Hier.
Job 19. 23. &
10. 1.

XIII. Jobo etiam, quem Prophetam merito Augustinus appellat, memoratus est Christus: nam velut rem aliquam magnam nuntiaturus sic præfatur: *Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur in libro sili ferreo, & flumini lamina, vel celis sculptantur in silice?* Tum deinde præclarum hoc edit oraculum: *Scio enim quod Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius: reposta est hæc spes mea in sinu meo.* Sic quidem Vulgata: at Ebraica aliter: *Et ego novi Redemptorem meum vivere, & novissime super pulverem staturum.* Ex his Christum carnem assumpturum, & mortuos suscitatum in aperte docetur in Thargum, & in Interpretatione Syriaca, & in Arabica. Ita intellexit R. Haecadosch in Revelante arcana. Ita sumitur & in Bersith Ketanna. Unde extat Grotii hallucinatio, qui nunquam hæc Judæos ad excitationem à mortuis revivisse affirmat. Redemptorem, sive, ut Ebraica habent, *מִשְׁלֵם*, Messiam exponunt Rabbinii. Sic Aben Ezra in Isaia caput quinquagesimum nonum, comma vicesimum. *מִשְׁלֵם* præterea propinquum, sive cognatum sonat, quod ei competat jus redimendi res propinqui venditas; atque hoc sensu Christus videtur à Jobo dictus *מִשְׁלֵם*, quod assumpta natura humana frater noster sit effectus. Hanc significationem secutum esse Theodotionem testator Chrysostomus. Jure ergo *מִשְׁלֵם* appellatur Christus, & quod consanguineus noster sit, & quod Redemptor. Novissimum ait super terram staturum; quem admodum & in Apocalypsi se esse ait Christus Alpha & Omega, primum & novissimum, principium & finem. Quo pertinet istud Isaia: *Hæc dicit Dominus rex Israël, & Redemptor ejus Dominus exercituum: Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est Deus.* Eximiam præterea Christi venturi figuram in se expressisse Jobum recte observarunt Polychronius, & alter incertus qui Hieronymo conjunctus est, & Beda à Mariano Victorio esse creditur: atque is collegit multa, quibus illa Christum inter & Jobum constat similitudo.

Libro Psalmorum,
1. Reg. 23. 2.
Luc. 24. 44.
Apoc. 3. 7.

VI. Etsi Psalmorum librum inter Propheticos haudquaquam ponunt Judæi, sed inter eos quos *כְּתוּבֵי נְבִיִּים* appellant, Græci Hagiographos; pleraque tamen de Christo prophetice dicta extare in eo non dissentent. Spiritus quidem sancti dictata referre se professus est David, cum dixit: *Spiritus Domini locutus est super me, & sermo ejus per linguam meam: dixit Deus Israël mihi, locutus est fortis Israël.* At Christus Jesus in Lege, Prophetis, & Psalmis prædictiones de se haberi assererat. Is est nempe *Sanctus & Verus Apocalypseos, qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit;* clavem nempe eam, quam abstulisse Legis peritos conqueritur Jesus, ne introirent ipsi, aliove introire sinerent, videlicet vaticiniorum intelligentiam, ac Davidicorum præcipue, quæ paucis ante Christum cognita, à paucioribus etiam in vulgus celebrata & exposita, à Christo Jesu demum & mente intellecta & ipsa re completa

completa, & publice sunt interpretata: sic tamen ut quorum animis luce sua collustratis mysteria hæc pandere vellet, nullæ iis officerent vel nequitia hominum, vel demonum præstigiæ, quominus ad ea penetrarent: quos vero impietatis suæ tenebris circumseptos efficacibus gratiæ donis ad ea capiendâ mysteria non prosequeretur, nemo opem ipsis ad id præstare posset. Is est *Leo de tribu Juda, radix David*, qui postest aperire librum, & solvere septem signacula ejus. Contra vero Manichæi, Gnostici, & Nicolaitæ, Davidem Christi vaticinatorem fuisse negabant, & cum probare vellent Quintæ Synodi Patres, Scripturæ sanctæ testimonia Christi prænantia in perversum sensum deflexisse Theodorum Mopsuestenum, non alia protulerunt, quam quæ de Psalmis in eam sententiam depromi solent, & in Novo Testamento fere allata sunt.

Clarissimas de venturo Christo prædictiones in Psalmo secundo propositas esse veritiosiores Judæi palam confessi sunt. Legitur quippe in libro Thalmudis *Sucah*, & apud R. *Selomoh Jarchi*, à patribus Rabbiniis fuisse traditum, hæc ad Messiam dicta esse à Deo: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*: quod & legitur in *Beresith Rabba*. Ait quippe illic R. *Jonathan* tres esse, quibus dictum est *Postula*, *Salomonem*, *Achazum*, & *Messiam*; quod postremum probat ex secundo Psalmo, ubi Christo Deus dixisse traditur: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam*. Non aliter de Psalmo hujus significatione sentiunt R. *Aben Ezra*, & R. *David Kimchi*, non aliter *Saadias Gaon* in *Danielem*, & *Auctor* *נפש החכמה*, *Anima sapientis*, & R. *Simeon* in *Jalcut*, & *Tryphon* quoque apud *Iustinum*, & *Midrasch Thehillim*. Sed & *Muhammedani*, non in Christum tantummodo, sed & in *Jesum* speciatim Psalmum hunc convenire docent, teste *Muhammedo ebn Jaacob Alfirauzabadio*, in *Lexico* quod *Camus*, sive *Oceanum* inscripsit. At veteres tamen hi Judæi Scriptorem libri *Nitzachon* in eadem sententiam non pellexerunt. Hi vero, quorum doctrinam nepotes ipsorum sunt aspernati, cum ad Christum Psalmum secundum referrent, majorum suorum dictata sequébantur: nam ex libris *Novi Testamenti* ostenditur, Christi temporibus, vulgo in eam partem, quam dixi, acceptum fuisse Psalmum hunc. Sic enim primæ illius ætatis Christiani Deum precabantur: *Domine, qui Spiritu sancto per os patris nostri David pueri tui dixisti, Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cum gentibus & populis Israël, facere quam manus tua & consilium tuum decreverunt fieri. Sic Paulus Judæos *Pisidas* publice in *Synagoga* adhortabatur: *Nos vobis annuntiamus eam, qua ad patres nostros repromissio facta est, quoniam hanc Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Jesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Atqui hæc Paulum tam discrete affirmare ausurum non fuisse credibile est, nisi id communi persuasionem inter Judæos receptum esse perspectum habuisset. Nec id quoque ad *Ebræos* scripsisset de Messia: *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Idem alibi: Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*. Confessionem hanc itaque à R. *Selomoh* veritas ipsa extorsit: *Majores nostri ad Regem Messiam Psalmum hunc totum referebant: oportet tamen eum referre ad Davidem juxta apparentem sententiam, sonumque verborum, propter Hæreticos; videlicet Christianos. Jam si ratione rem disputemus, Psalmum hunc parte sui aliqua respicere Davidem, majore vero Christum reperiemus, sed ita tamen ut quæ Davidem, ea Christum quoque; quæ Christum, non itidem Davidem spectent. Nam Christum, perinde ut Davidem, reges terræ sibi adversantes domituros, & Hierosolymis regnaturum Judæi censent, Davidem contra ad extremos usque fines terram redegit in suam potestatem dicere non audent, quod tamen facturum esse Christum opinantur. Nam quod ait in *Demonstratione Eusebius*, neutiquam fasturos Judæos structum iri insidias Christo ei quem expectant, cum regem æternum & Redemptorem gentis suæ futurum eum & contrario putent, non satis cohæret: nec enim liberare eos & redimere poterit, quin hostes eorum subigat & expugnet. Aspice universas nationes, inquit *Tertullianus*, de voragine erroris humani exinde emergentes ad Dominum Deum creatorem, & ad Deum Christum ejus. Et si audes, nega Prophetatum; statim tibi promissio Patris occurrit in Psalmis dicens, *Filius meus es tu, ego hodie genui te. Pete à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Nec poteris cum magis David filium dicere, quam Christum; aut terminos terræ David potius promissos, qui intra unicum Judæam regnavit, quam Christo qui totum jam orbem Evangelii sui fide cepit, sicut per *Isaiam* dicit: Ecce dedi te in dispositionem generis mei, in lucem gentium, aperire oculos cæcorum utique errantium, exolvere de vinculis victos, id est de***

- delictis liberare, & de domo carceris, id est mortis, sedentes in tenebris, ignorantia scilicet. His suffragantur & aliae consimiles Scriptorum sacrorum locutiones, quibus denotari Christum constat. Christum appellatur, quod est Messias, juxta illud quadragesimi quarti Psalmi: Propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo laetitiae pro confortibus tuis. Rex regnum ejus . . . & stabiliam thronum regni ejus usque in sempiternum: & apud Isaiam: Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, & corroboret in iudicio & justitia, a modo & usque in sempiternum: & passim denique apud reliquos Prophetas.*
- Addit Psalter: Prædicans præceptum ejus: cui adsonat Isaias: Ecce respem populis dedi eum: ducem ac præceptorem gentibus: & Joël: Filii Sion exultate, & latamini in Domino vestro: quia dedi vobis doctorem justitiae. Memorata illic generatio Christi alibi quoque celebratur his verbis: Ex utero ante luciferum genui te: & in Proverbiis: Nandum erant abyssi, & ego jam concepta eram. Ante colles ego parturiebar: & apud Michæam: Egressus ejus ab initio, a diebus æternitatis. Unde Isaias: Generationem ejus quis enarrabit? Quod subjicitur in eodem Psalmo: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra, id ipsum pollicetur septuagesimus primus Psalmus, Christi item, ut suo parefiet loco, prænuntius: Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Plura qui volet, consulat Eusebii Demonstrationem, in cujus quarto libro ostenditur quam vere & aperte Christi dispensatio Psalmo hoc fuerit prædicta.*
- Transéamus ad octavum Psalmum, in quo leguntur isthæc: Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi. Hæc Christo sic accommodat Paulus in Epistola ad Ebraeos: In eo quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjecitum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subjecita ei. Eum autem qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria & honore coronatum, ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem: & in priore ad Corinthios: Omnia subjecit sub pedibus ejus, & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam. Ea declarant profecto quorundam istæc Psalmi sententia Apostolorum temporibus à Judæis traheretur. Tradunt itaque Magistri illorum, à Christo gentiles suos expectasse quæ illic commemorantur, nempe ut terrenarum rerum imperium, Adami peccato amissum, Christi beneficio restitueretur; & comma hoc ad Christum sine ambage referunt. Nam quod Adami prima fronte significationem præfert, vel etiam Hominis, naturæ videlicet humanæ, qualis initio à Deo condita est, minime id quidem mirum, cum Adamus totius generis humani originem in se ac velut summam gesserit; & typus quoque fuerit Christi, qui novissimus Adamus à Paulo appellatur. Attamen ad Christum convenientius aptari rationibus conficiam, si non necessariis, at valde certe probabilibus.*
- Prima ex eo petitur: Aut filius hominis, quoniam visitas eum? Adamus autem filius hominis dici non potuit, qui non hominem, sed Deum patrem habuit: Qui fuit Dei, inquit Lucas: cum Christus è contrario hanc appellationem videatur sibi speciatim selegisse. Præterea cum ait Psalter, Minuisti enim paulo minus ab Angelis, notat & prius extitisse eum qui minutus est; quod Adamo convenire non potest, qui denihilo creatus est; & ex meliori statu in deteriorem fuisse mutatum, quorum utrumque Christo præclare accommodatur, nam & ab omni retro æternitate fuit, & semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Deinde pro eo quod præfert Vulgata, paulo minus, Ebraicum exemplar habet מִיְיָ , quod brevitatem temporis notat hoc loco, ut & in secundo Psalmo, vix ullo Interpretum dissentiente. Quadrat autem in Christum, qui ad breve tempus infra Angelos se dimisit, nec multo post gloria coronatus est; non autem Adamo, vel humano generi in Adamo spectato, quod non ad exiguum spatium infra Angelorum dignitatem positum est. Sin adverbio מִיְיָ dignitatis & gradus discrimen notari velis, ne sic quidem Adamo, vel spectato in eo naturæ humanæ conveniet; nam non paululum quid Angelus homini præstat dignitate: at naturam humanam assumens Christus eo evexit præstantiæ, ut non multum Angelorum excellentiæ concederet: aliqua etiam ex parte superaret. Denique neque Adamus, neque spectatus in eo Homo, constitutus est super opera manuum Dei, cum exiguis finibus imperium ejus clauderetur; nam neque in cœlum aut astra, neque in aërem, neque in mare, sed in animalia solum, & fruges terræ, atque arborum hinc potestatem habuit. At Christo data est omnis potestas in cœlo & in terra, & Hæres mundi factus est; hominemque in Adamo damnatum, & pristinis bonis magna parte multatum in melius restituit, suorumque ipse bonorum fecit participem; unde efficitur non Adamum, & perditum in eo hominem, sed Christum, & reparatum in eo*

humanum genus intelligi illic debere. Nec movere nos debet, quod oves & boves, ceteraque animalia sibi Christus non subjecerit, contra ac pollicetur iste Psalmus: sic enim futurorum promissiones simulacris quibusdam adumbrare solet sanctus Spiritus, totamque Messiae dispensationem sensilium rerum imaginibus implicare. Quod attinet autem ad hoc Psalmi ejusdem colon, *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem*, quod sibi apud Matthæum adscriptis Christus, ea re duo videtur præstitisse, nam & pervulgatum Davidis effatum, ad id quod inibi gerebatur scite aptavit, & Psalmum hunc tot de se mysteria præfatum, hac quoque parte in se eventum habuisse declaravit.

Petrus ad Judæos Hierosolymis concionem habens, verba hæc è Psalmo decimo quinto Christo accommodat: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commovear: propter hæc levatum est cor meum, & exultavit lingua mea, insuper & caro mea requiescet in spe; quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitiâ cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.* Hæc Davidi aptari non posse ait Petrus, cujus corpus post mortem sepultum, & in tabernaculo more reliquorum cadaverum fuit, ad Christum ergo esse referenda. Hoc ipso argumento Paulus Christo accommodabat eandem Psalmi hujus pericopen, cum Judæos Pisidas alloqueretur. Quam autem à patribus, uti verisimile est, ejus interpretationem acceperant temporis hujus Judæi, eandem posteris tradiderunt. Nam in Midrasch Thehillim eodem ista flectunt Judæi, & Messiam hic præsignatum agnoscunt. Nec ab his recedit Auctor *נפש החכמה*, *Anima sapientis*, qui Psalmum hunc in eundem sensum trahi debere docet, ac secundum Psalmum, quem Christi prænuntium esse proxime ostendimus. Ergo consultius egisset R. Selomoh Jarchi, si eandem tenuisset sententiam, nec Davidi ista aptare tentasset. Notis certe quibusdam tam claris hic expressus est Christus, ut neminem paulo oculatiorem latere possit: quem enim esse dicas Sanctum Dei, nisi qui à Daniele Sanctus sanctorum appellatur? cuiusnam delectationes ad dextram Dei promissas esse dicas, nisi cui Deum dixisse ait alio Psalmo David: *Sede à dextris meis?* Temeraria ergo & impia fuit Theodori Mopsuesteni vox, meritoque in Concilio Constantinopolitano secundo damnata, cum prædictum hoc Davidis ad Christum haudquaquam spectare dixit, sed ad Israëliticum populum, Petrum autem & Paulum Christo pro re nata accommodasse, verbis in res fortuito, non consulto congruentibus. Longe alia vero ex sermone utriusque excipiet, si quis attenderit: nulla enim circutione usus Petrus hæc in Christum Jesum à Davide dicta esse asseverat. Tum addit: *Propheta igitur cum esset, & sciret quia jurejurando jurasset illi Deus de fructu lumbi ejus sedere super sedem ejus, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque develictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Similiter Paulus eandem Davidis prædictionem allaturus, ut Jesum revixisse probaret, ait: *Et nos vobis annuntiamus eam que ad patres nostros repromissa facta est, quoniam hæc Deus adimplevit filiis nostris resuscitans Jesum.* Ergo Petrus & Paulus hoc Davidis testimonium, non tanquam *πίστην* attulerunt, sed tanquam *εὐαγγέλιον* de Christi reditu ad vitam. Quod si hæc de populo Israëlítico Davidem cecinisse, tunc Judæis fuisset persuasum, opinionem hanc ipsis utique eripere Petrus & Paulus propositis rationibus studuissent. Quod non fecerunt, verum hæc in Davidem minime convenire declararunt, unde cognoscitur quorsum ea vulgus hoc tempore referret. Parco nomini nuperi cujusdam Scriptoris, in sacrorum Voluminum & Patrum lectione haud segniter versati, opinioni sane parcere non debeo, nec debet quisquis suum Scripturæ sacræ honorem integrum ac tutum esse vult. Affirmare is non erubuit se Petro & Paulo *cedere non posse*, cum Prophetiæ hujus significationem in Davidem neutiquam congruere, in Christo autem eventum habuisse docent. Vox Christiano homine profus indigna: ejurata enim sanctissimorum & *ἁποστόλων* Apostolorum auctoritate, proximum est, ut ipsum Christi nomen ac doctrina repudientur. Non hoc igitur accurata responsione, quæ ex superioribus facile conflabitur, excipiendum est, sed fufis ad Deum precibus, ut cui doctrinam egregiam largitus est, eundem benigna gratiæ suæ aura afflare, ac in majorem Verbi sui venerationem & reverentiam velit adducere.

Christum quoque hoc Psalmi decimi septimi commate præmonstratum esse scribit Paulus ad Romanos: *Propterea confitebor tibi in nationibus, Domine, & nomini tuo Psalmum dicam.* Quibus addo, maximam Psalmi ejusdem partem venturi Christi prædictiones continere, hæc vero potissimum: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos cadent subtus pedes meos Constitues me in caput gentium. Populus quem non cognovi, servavit mihi; in auditu auris obedivit mihi.* Quæ licet in Davide

- esse quodammodo completa negari non possit, in Christo tamen faciliorem ac prom-
torem eventus expositionem habent. Sic enim de eo Psalms centesimus nonus:
- Psalms. 109. 2. 1. *Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tuae emittet Dominus*
Psalms. 71. 8. *ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum. Sic & septuagesimus primus: Et do-*
Isa. 11. 10. *minabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Sic &*
Isaias: In die illa radix Jesse, qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprec-
buntur.
- Psalms. 11. *Psalms viciesimum primum pertinere ad Christum docetur in Midrasch Thehil-*
lim, & in libro Thalmudico Sanhedrin, capite ultimo, tanquam certum id sumitur.
Psalms. 11. 28. *Ad Davidem certe, aut Davidis ætatem quadrare ista neutiquam possunt: Reminis-*
29. *centur & convertentur ad Dominum universi fines terre: & adorabunt in conspectu ejus*
universa familia gentium: quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium.
Psalms. 11. 31. *Præclare vero ista Christo conveniunt: Anima mea illi vivet, & semen meum serviet*
31. *ipsi. Annuntiabitur Domino generatio ventura; & annuntiabitur caeli justitiam ejus populo*
qui nascetur, quem fecit Dominus. Sed quoniam longe opportuniora, & ad aliam in-
infuturae disputationis partem aptiora testimonia subministrat iste Psalms, nos cum
suo loco accuratius excutiemus. Id monacho Lectorem in antecessum, habere hunc
ipsum Psalms, unde refellantur R. Selomoh Jarchi, Manasse ben Israël, alique
eorum congerones, à quibus totus Israël hic signatus existimatur. Lique enim singu-
Psalms. 11. 7. & *larem aliquam personam hic de se loqui: Ego autem sum vermis, & non homo. Tum:*
seq. *Quoniam tu es, qui extraxisti me de ventre, spes mea ab uberibus matris meae. In te pro-*
jectus sum ex utero, de ventre matris meae Deus meus es tu. Deinde: Dispersa sunt om-
nia ossa mea; factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Et mox:
Lingua mea adhaesit faucibus meis, & in pulverem mortis deduxisti me. Rursum: Fode-
runt manus meas & pedes meos, disnumeraverunt omnia ossa mea diviserunt sibi
vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Postea: Erue à framea, Deus,
animam meam, & de manu canis unicam meam. At alium se facit ab Israëlitica gente
Psalms. 11. 23. & *his verbis: Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio Ecclesiae laudabo te. Quæ i-*
seq. *metis Dominum, laudate eum; universum semen Jacob, glorificate eum: item illis: Apud te*
laus mea in Ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum.
- Psalms. 39. 7. *Paulus in Epistola ad Ebræos cadere in Christum ea censuit, quæ leguntur in*
& seq. *Psalmo tricesimo nono: Sacrificium, & oblationem noluisti, aures autem perfecisti mihi:*
Ebr. 10. 4. *holocaustum & pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est*
de me, ut facerem voluntatem tuam. At non ista solum, sed totum Psalms ex Christi
persona à Davide pronuntiatum censuerunt Christiani scriptores imprimis eruditi. Quæ
ad Jesum speciatim pertinent, ea nos suo persequemur loco: Christo vero generatim
conveniunt ista: In capite libri scriptum est de me, nempe initio Geneseos, ubi præ-
Gen. 3. 15. *dicitur futurum, ut semen mulieris, Christus scilicet, serpentis caput conterat: sive*
rectius veritas: In volumine libri, in toto nempe Volumine sacro Veteris Testamenti,
quod creberrimas de venturo Christo vaticinationes continet, de Davide vero fere
nullas. Id adeo profitetur Christo Jesus, cum alibi, tum præcipue apud Lucam:
Luc. 24. 44. *Necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me.*
Psalms. 39. 10. *Propria etiam & peculiari nota Christum hæc designant: Annuntiavi justitiam tuam*
& seq. *in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo: Domine in scisti. Justitiam tuam non ab-*
scondi in corde meo: veritatem & salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam, &
veritatem tuam à concilio multo. Christi enim partes erant, non solum genus humanum
perfoluto sanguinis pretio redimere, sed concionibus etiam & adhortationibus ad
Psalms. 1. 6. *redemptionis capiendos fructus præparare. Testatur Psalms secundus: Prædicans*
Psalms. 11. 23. *præceptum ejus: & viciesimus primus: Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesiae*
Joël 1. 23. *laudabo te. Sic Joël doctorem justitiæ, Isaias præceptorem gentium appellat. Atque id*
Isa. 10. 20. & *munus summa diligentia Jesus obiit, verus divinæ legis nuntius ac interpres, & homi-*
55. 4. *num magister: Erat enim docens eos, sicut potestatem habens. Quorum quid simile in*
Matth. 7. 8. *Davide reperitur? aliud est enim psallere, & Dei laudes carmine concelebrare, aliud*
concionari ad populum. Sacrificiorum præterea & ceremoniarum abrogatum veterem
Legem rescindendam esse præmonstrat, quod non nisi per Christum religionis instaur-
ratorem, & novæ legis latorem erat faciendum. Clarissime id indicant verba isthæc:
Psalms. 39. 18. *Holocaustum, & pro peccato non postulasti: tunc dixi, Ecce venio. Christum denique hæc*
Zach. 9. 9. *designant: Ego autem mendiculus sum & pauper, quod de eo variis locis, maxime vero*
à Zacharia prædicatur: Exulta satis, filia Sion, jubila, filia Jerusalem: Ecce rex tuus veniet
tibi justus & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.
Matth. 8. 20. *Id in se Christus Jesus agnoscebat cum diceret: Vulpes foveas habent, & volucres cali-*
nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Unde Paulus ad Corin-

thios : Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est. 1. Cor. 8. 9.

Retulit & hæc ad Christum Paulus in Epistola ad Ebræos, quæ extant in Psalmo quadragesimo quarto : *Thronus tuus, Deus, in seculum seculi, virga aequitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te, Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.* Pulchre hic Judæos inter & Christianos convenit, cum Messiam utriusque Psalmo hoc prænuntiatum magna consensione agnoscant. Ac ista quidem : *Speciosus forma præ filiis hominum*, sic *ⲉⲃⲁⲣⲉⲗ* Chaldaeus Interpres : *Pulchritudo tua, Rex Messia, superat filios hominum.* De toto vero Psalmo sic opinatur Aben Ezra : *Iste Psalmus dicitur de Davide, aut de Messia.* Quod si propius quædam ad Salomonem, qui typus & ipse Christi fuit, videntur spectare, quam ad Christum, alia nos afferre possumus, quorum in Christo duntaxat legitima reperiri potest interpretatio. Cujusmodi illud est : *Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime: item istud: Sagitta tua acuta, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis: quippe bellorum expertus Salomon, re ac nomine Pacificus, pacem quoad vixit coluit. Et id quoque: Sedes tua, Deus, in seculum seculi: ubi Deus esse dicitur is, ad quem verba fiunt; repugnantibus licet recentioribus Judæis, multaque ad incrustandum vas sincerum obgannientibus. Sequerentur Aquilæ gentilis sui vestigia, qui vocandi casum expressit: *ⲟ ⲉⲃⲣⲓ ⲟⲩ ⲉⲃⲉ, ⲉⲓⲥ ⲁⲓⲟⲩⲁ ⲉⲩ ⲉⲛ.* & Chaldaei Thargumitæ faciæ, qui ita interpretatus est, & alterius Judæi, quem idem confessum esse narrat Origenes, licet sensum ad Deum Patrem deflecteret, ac ineptissime quidem, cum in eum nequaquam cadere possint ista quæ præcedunt : *Speciosus forma præ filiis hominum; diffusa est gratia in labiis tuis: propterea unxit te Deus in æternum: nec ea quæ sequuntur: Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te, Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis.* Quæ quanquam de eodem apparet esse dicta, negabat tamen Judæus ille Origeni memoratus, & posteriora hæc Christo accommodabat, parum perspecta loci totius coherentia, qui nulla prorsus divisione distractus hanc minime patitur distinctionem. At hic quoque, uti supra, Christus dicitur Deus, à Deo suo unctus, hoc est Messias consecratus, & oleo lætitiæ, Spiritus nempe sancti gratia delibutus: qui de se hæc prædicat apud Isaiam : *Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus me.* Certe si Christo superiori commate Deum dici concedatur, quod priscos Judæos non negasse ostendi, quænam erit invidia & hic quoque Dei nomen ipsi tributum fateri? Hoc ergo ita esse ex Ebraicæ locutionis vocabulis approbare conatus est Eusebius, ex re ipsa Origenes & Hieronymus; Augustinus vero ex Græca oratione manifesto id apparere ait; unde conjicere fas est, pro eo quod nunc habet Interpretatio Septuaginta Senum : *ⲟⲩⲁ ⲡⲉⲟⲩ ⲉⲃⲣⲓⲟⲩ ⲟⲩ ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲟⲩ*, scriptum olim fuisse, *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ, ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲟⲩ*, verum ex affinium dictionum iteratione discrimen utriusque evanuisse. Quanquam &, *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ*, hoc loco pro, *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ*, usurpari potuisse, recte adnotat Eusebius. Sic vicesimo primo Psalmo : *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ, ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ*; quod à Marco expressum est : *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲉⲓⲥ ⲡⲉ ⲙⲟⲩ ⲉⲃⲣⲁⲧⲁⲗⲓⲡⲟⲩⲥ*; Sic Psalmo tricesimo quarto : *ⲉⲃⲣⲁⲃⲟⲛⲡⲓ, ⲡⲟⲩⲉⲓ, ⲉⲩ ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲡⲉ ⲡⲉⲓⲟⲩ ⲙⲟⲩ*; *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲡⲉ ⲟⲩ ⲡⲉⲓⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲉⲓⲥ ⲡⲉ ⲙⲟⲩ ⲉⲃⲣⲁⲧⲁⲗⲓⲡⲟⲩⲥ*; Sic Thomas Apostolus apud Johannem : *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ, ⲡⲉ ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ*. Et Atticorum quidem mos ille est, rectum pro vocandi casu adhibere. Denique de Salomone haudquaquam exponi possunt ista, quæ Christo mirifice conveniunt : *Pro patribus tuis nati sum tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Deinde : *Propterea populi consecrabitur tibi in æternum & in seculum seculi.* Christi præterea *ⲟⲩ ⲑⲉⲟⲩ ⲙⲟⲩ* esse Psalmum hunc colligitur ex consentientibus Scriptorum sacrorum de Christo sententiis. Nam quod regnum ipsi portenditur, idem in Psalmo secundo, & in secundo Regum observavimus; & passim in Novo Testamento regios titulos Christo Jesu tributos observare licet. Bellator prædicitur futurus : sic Balaamus vates de Christo : *Percutiet duces Moab, vastabitque filios Seth*: sic & apud Isaiam : *Percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium; & erit justitia cingulum lumborum ejus, & fides cinctorum rennum ejus; & alibi: Quis suscitavit ab Oriente justum, vocavit eum ut sequeretur se? dabit in conspectu ejus gentes, & reges obtinebit: quasi pulverem gladio ejus, sicut stipulam vento raptam arcui ejus?* in quibus non solum bellica ejus virtus, sed justitia quoque prædicatur: quemadmodum & in hoc Psalmo : *Propter veritatem, & mansuetudinem, & justitiam.* Similiter in Apocalypsi de Christo Jesu : *Et vidi calum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cum justitia judicat & pugnat.* Quod autem mansuetum eum fore dicit, in eo quoque suffragantem habet Isaiam, cum ait de Christo : *Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum; & Jeremiam sic ex Christi persona loquentem: Et ego quasi agnus mansuetus, qui**

Psal. 44. 7. 2.
Ebr. 1. 8.

Psal. 44. 4. 6.

Psal. 44. 7.

Orig. libr. 1.
contr. Celi.

Is. 61. 1.

Euseb. Demonstr.
libr. 4.

Origen. libr. 1.
contr. Celi.

Hieron. Epist.
140. ad Princ.

Augustin. in
Psal. 44.

Euseb. Dem.
libr. 4.

Psal. 21. 1.

Mark. 15. 14.

Psal. 14. 21.

Johan. 20. 28.

Psal. 44. 17.

Psal. 44. 18.

Psal. 44. 5. 7.

Psal. 2. 6.

2. Reg. 7. 12. 11.

Num. 24. 17.

Is. 11. 4. 5.

Is. 41. 2.

Psal. 44. 1.

Apoc. 19. 11.

Is. 53. 7.

Jer. 11. 19.

- Matth. 21. 29. *portatur ad victimam.* Jesus vero Christus idem de se proficitur: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.*
- Psal. 68. Sexagesimum octavum Psalmum spectare ad Christum quicumque negaverit, sacris Novi Testamenti Scripturis fidem ille detraxerit, quorum in Christo illic agnoscendo magna consensus est. Sibi quippe apud Johannem hæc vindicat Christus Jesus: *Oderunt me gratis.* Proditum quoque est à Johanne ad eum spectare isthæc: *Zelus domus tuæ comedit me.* Sequentia etiam: *Opprobrium exprobrantium tibi ceciderunt super me,* eodem flectenda esse Paulus Romanos edocuit. Id præterea: *Fiat habitatio eorum deserta,* usurpat apud Matthæum Christus Jesus, & Scribis ac Pharisæis sibi repugnantis eventurum vaticinatur: in Juda vero proditore exitum habuisse narrat Petrus in Actis. Christi adversariis hæc imprecatur esse Davidem scribit Paulus in Epistola ad Romanos: *Fiat mensura eorum in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.* Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva. Quas præter si quis Davidicus quoque rebus accommodari posse pertenderit: at ista tamen uni Christo venire infra ostendemus: *Et dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto.* Christo quoque addicunt Psalmum hunc Veteris Testamenti Scriptorum suffragia. Nam quod ait: *Quæ non rapui, tunc exolvebam:* & deinde: *Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt;* hoc est quod significatum voluit Isaias, cum diceret: *Veve languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit.* Item: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, atritus est propter scelera nostra: disciplina pacis nostræ super eum, & livore ejus sanati sumus.* Tum: *Propter scelus populi mei percussit eum.* Quem ibidem Despectum & non reputatum fuisse ait Isaias, Christum videlicet, is ipse Psalmo hoc se Extraneum factum esse fratribus suis, & peregrinum filiis matris suæ conqueritur. Quod subjicitur deinde: *Sustinui qui simul contristaretur, & non fuit; & qui consolaretur, & non inveni;* hoc ideò de se prædicat Christus alio Isaiæ loco: *Circumspexi, & non erat auxiliator; quæsvi, & non fuit qui adjuvaret.* His ergo animadversis minime dubitavit Aben Ezra Psalms hujus vaticinia Christo adungere.
- Psal. 71. Salomonis nomen præ se fert Psalmus septuagesimus primus, quasi ab eo, vel quod probabilius est, in eum à Davide lucubratus sit. At tamen occurrunt paucula quedam, quæ Salomoni aptari possunt, longe tamen clarioribus notis designatur Christus, quæ sunt ejusmodi, ut in Salomonem minime torqueri possint. Nam quis ista de Salomone putet esse dicta: *Permanebit cum Sole & ante Lunam, in generatione & generationem.* Descendet sicut pluvia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram: *oriatur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna: & dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum: coram illo procident Æthiopes, & inimici ejus terram lingent: Reges Tharsis & insula munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent: & adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes servient ei.* Deinde: *Ante Solem permanet nomen ejus: & benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.* Christo hæc adscribenda esse consimiles Scriptorum sacrorum de eo prædictiones indicant. Ortum ejus temporibus ipsis antiquiorem, & æternitatis æqualem esse prædicat Michæas: *Et egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis: prædicat & David: Ex utero ante Luciferum genui te: quod & de se prædicabat Christus Jesus: Et nunc clarifica me tu, Pater, apud te ipsum, claritate quam habui, priusquam mundus esset apud te.* Ut hic Christus comparatur pluvie, sic apud Michæam rori; utrobique etiam stellæ. Justitiam & pacem æternam eo regnante orituras spondet: sic justitiam sempiternam adducturum eum Daniel pollicetur. Unde Isaias: *Prope est justus meus, egressus est Salvator meus: unde & German justum à Jeremia Christus appellatur, qui deinde subjungit: In diebus illis salvabitur Juda, & Israël habitabit confidenter, & hoc est nomen quod vocabunt eum, Dominus justus noster: unde & Zacharias: Ecce Rex tuus veniet tibi justus & Salvator.* Pacificum vero futurum eum passim tradunt Prophetæ, unus vero omnium apertissime Michæas: *Et erit iste pax.* Quod videtur respexisse Paulus, cum dixit de Christo Jesu: *Ipse est pax nostra.* Totum orbem quaqua patet, in ejus leges concessurum, ne regibus quidem imperium ejus detrectantibus, idem prædixit Michæas: *Magnificabitur usque ad terminos terræ.* Item: *In die illa & usque ad te veniet de Assur, & usque ad civitates munitas, & à civitatibus munitis usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte.* Et paulo post: *Videbunt gentes, & confundentur super omni fortitudine tua: ponent manum super os, aures eorum surde erunt: lingent pulverem sicut serpentes, velut reptilia terræ perturbabuntur in edibus suis, Dominum Deum nostrum formidabunt, & timebunt te.* Prædixit & Zacharias: *Potestas ejus à mari usque ad mare, & à fluminibus usque ad fines terræ.* Prædixit & Isaias: *Et erunt reges nutritii tui, & regina nutrices tuæ vultu in terram demisso ad-*

Abiit te, & pulverem pedum tuorum lingent: quibus & isthæc ejusdem adde: Omnes Isa. 60. 6.
de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes: quod & jam
ante in Psalmo secundo prædictum vidimus: Postula à me, & dabo tibi gentes heredi- Psalm. 2. 8.
tatem tuam, & possessionem tuam terminos terra. Quod subjicit denique: Et benedicentur in Psalm. 71. 17.
ipso omnes tribus terra, hoc ipsum est, quod sæpe Patriarchis pollicitus fuerat Deus,
cum Christum ex ipsorum stirpe olim proditurum obscure significaret. Ad Chri-
stum porro pertinere Psalmm hunc constans est Judæorum consensus. Id docent
Chaldaeus Paraphrastes, & Midrasch Thehillim, & Liber Siphre, & R. Selo-
moh Jarchi, & Aben Ezra, & R. David Kimchi, & Saacias Gaon in Daniele. Quin-
etiam has voces decimi septimi commatis שׁוֹן יְנִין, Thalmudistæ quidam sic intel-
lexerunt, quasi id sibi vellent, Innon est nomen ejus, atque inde Innon nomen
Messia futurum opinati sunt. Jure igitur Hieronymus in suis in eundem Prophetam
Commentariis sic disserit: Hic est mos Scripturae sanctæ, ut futurorum veritatem præmittat
in typis, juxta illud quod de Domino Salvatore in Septuagesimo primo Psalmo dicitur, qui
prænotatur Salomonis, & omnia quæ de eo dicuntur, Salomoni non valent convenire. Neque
enim permansit ille cum Sole, & ante Lunam generationis generationum, neque dominatus
est à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum, nec omnes gentes
servierunt ei, neque ante Solem permansit nomen ejus, nec benedicta sunt in ipso omnes tribus
terra, neque omnes gentes magnificaverunt eum. Ex parte autem, & quasi in umbra &
immagine veritatis in Salomone præmissa sunt, ut in Domino Salvatore perfectius implerentur.
 Qui Psalmm octogessimum octavum ad Davidem pertinere totum dixerit, perfri- Psalm. 88.
 cet frontem, doceatque ecquo tandem pacto in Davidem ista convenire queant:
Ponam in mari manum ejus: hoc est, mare imperio ejus subjiciam: quamvis enim gen- Psalm. 88. 26.
tes maris accolat imperio suo parere coegerit, numquam tamen trans litora ditionem & seq.
suam prorogavit. In Christum vero ut egregie congruant ostendimus, ex Michaa:
In die illa & usque ad te veniet de Assur, & usque ad civitates munitas, & à civitatibus Mich. 7. 12.
munitis usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad montem de monte: & ex Zacharia:
Potestas ejus à mari usque ad mare, & à fluminibus usque ad fines terra. Longe minus Zach. 9. 10.
etiam ista Davidi aptari queunt: Ego primogenitum ponam illum excelsum præ regionibus terra. Psalm. 88. 28.
 An etiam Assyriorum rege excelsior fuit David, aliisve Regibus, quos Davide po-
 tentiores tum fuisse dubium non est? At Christus est, juxta Paulum, *Primogenitus in* Rom. 8. 29.
multis fratribus, Primogenitus omnis creatura, Primogenitus ex mortuis, in omnibus prima- Col. 1. 15, 18.
tum tenens; & juxta Johannem, Rex Regum, & Dominus dominantium; Primogenitus Apoc. 19. 16.
mortuorum, & Princeps Regum terra. Quæ cum scriberent Johannes & Paulus, ad & 1. 5.
 hunc quem tractamus locum respiciebant. Præterea quem *Excelsum* Vulgata appellat,
 is Ebraice *יְהוָה* dicitur, quo nomine Deus notatur in Libris sacris. Itaque Sancho-
 niathon, qui Mosis libros versaverat, ut dixi supra, narrat Elion fuisse patrem Cæli
 & Terræ. Elion vertit Philo Byblius *Ἐλιων* apud Eusebium. Ita & Aquila vertit
יְהוָה hoc loco de quo agimus, ut notat Theodoretus; & Symmachus, *ἀνώτατος*
 quod idem est; qua item notione Deus in sanctis Codicibus agnoscitur. Fuit
 & apud Phœnices id vocabulum: *Halonium*, inquit Sisenna, *Pani dicunt Deum.*
 Hinc *Deos*, *Deasque* Pœnulus apud Plautum *תְּלִימוֹת יְהוָה* appellat. Atque hoc
 demum nomine Deum afficere Thebanos Cadmus edocuit. Hefychius: *ἑλισός, ἑλός*
 & *ἑλῶς*. Christo autem Altissimi nomen convenire ostendit istud Pauli ad Roma-
 nos: *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sa-* Rom. 9. 5.
cula: & illud ad Philipenses: Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi no- Philipp. 2. 9.
men quod est super omne nomen. Egregie & hæc in Christum congrunt: Ipse invoca- Psalm. 88. 27.
bit me: Pater meus es tu: quippe & id de Christo præcivuit Psalms secundus: Domi- Psalm. 2. 7.
nus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te: & centesimus nonus, Ex utero ante Psalm. 19. 3.
Luciferum genui te. Sic & Osee: Ex Ægypto vocavi filium meum. Itaque filium suum Ose. 11. 1.
 Deus clara voce de cælo nuncupat Christum Jesum: *Hic est Filius meus dilectus.* Matth. 3. 17. &
 Vides manifeste designatum his verbis, non Davidem ipsum, sed Christum, quod 17. 5.
 & Rabbinii ultro confessi sunt. Subjicit Psaltes: *Ponam in seculum seculi semen ejus,* Psalm. 88. 39;
 & *thronum ejus sicut dies cali: & deinde istud: Semel juravi in sancto meo, si David* 36.
mentiar, semen ejus in æternum manebit: & thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, & si-
cut Luna perfecta in æternum, & testis in cælo fidelis. At Davidis soboles regnare desuit
 in Jechonia & Sedecia: de Christo autem Jesu ita vaticinatur Angelus apud Lucam:
Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus sedem David Luc. 1. 32.
patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Hæc pla-
ne germana sunt eorum quæ attulimus. Quibus adde & quæ è septuagesimo primo
proxime, & quæ è secundo Samuelis paulo superius à nobis deprompta sunt. Nempe
regnum illud est, quod nunquam corruptum iri non uno loco Daniel commemorat.

Itaque Psalmi hujus intellectum ad Messiam pertinere conceditur in Beresith utraque, Rabba & Ketanna, & in Veelle Semoth Rabba, & in Midrasch Cantici Cantorum. Concedunt id quoque R. Selomoh & Aben Ezra.

Psalm. 96. 8.
Ebr. 1. 6.

Verba isthæc è Psalmo nonagesimo sexto: *Adorate cum omnes Angeli ejus, regni Christi prænantia esse docet Paulus in Epistola ad Ebræos: Cum iterum introduxit (Deus) primogenitum in orbem terra, dicit: Et adorent cum omnes Angeli Dei. Nec aliam esse loci hujus sententiam Ebræi putant, ut à R. Davide Kimchi traditum est.*

Psalm. 109.

Psalmorum omnium, in quibus aliqua venturi Christi prædictiones insunt, nullus est centesimo nono ad Christi divinitatem, generationem æternam, regiam dignitatem, sacerdotium, victorias ac triumphos significandos clarior & illustrior. Ac Christi quidem divinitatem ista expriment: *Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis: generationem æternam ista: Ex utero ante Luciferum genui te: hæc regiam dignitatem: Virgam virtutis tue emittet Dominus ex Sion, Dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tue, in splendoribus sanctorum: hæc sacerdotium: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedec:*

Matth. 22. 41.
& seq.

reliqua victoriam ipsi ac trophæa portendunt. Tam certum id olim inter Judæos & indubitatum fuit, ut cum publice eos alloqueretur Jesus Christus, pro confesso sibi sumserit Messia prædictionem illic contineri, ut legitur in Evangelio Matthæi, qui subjicit: *Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.* Factum idem à Petro memorant Acta Apostolorum. Id & Paulus

Act. 2. 34.
1. Cor. 15. 25.

lucensisse Prior ad Corinthios declarat Epistola. Aperiissime vero Epistola ad Ebræos, in qua & reconditos Psalmi hujus sensus Apostolus explanavit. Haudquam vero probabile est tantum sibi fuisse permisiuros, ut nobilissimo Psalmo novam

Ebr. 1. 13. & 7. 6.
& 6. 20. & 7. 13. & seq.

& adhuc inauditam sententiam affingerent, apud Ebræos præsertim, superstitionibus deditam gentem, & in iis quæ ad religionem pertinerent irritabilem, nisi id communi opinione receptum ac vulgo creditum scivissent. Itaque opinionem hanc jam inde à vetustis ductam temporibus secuti sunt Judæi complures. In his Thargumista,

R. Mos. Had.
in Gen. 18. 1.

& R. Mos. Hadarfan, & R. Saadias Gaon in Danielelem. Idem reperias apud R. Isaacum ben Aramah, & in Midrasch Thehillim, & in ipso Thalmude, in Sucah, quinto capite, in Gemara. Quæ cum ita sint, alii tamen Judæorum Magistri, etiam antiqui, at minus pudentes, ad eludendam vim argumentorum, quæ ex hoc Psalmo adversum se cudi sentiebant, nihil non commenti sunt. At quoniam simplex est & una veritas, anceps vero & multiplex mendacium, in diversas opiniones dissipati sunt. Quidam enim auctorem ipsum vocare in dubium conati sunt, cum Psalmo tribuerent Abrahami procuratori, cujus filius fuit Damascus Eliezer, & tum ab eo compositum vellent, cum post profligatos quinque Reges, sedes suas Abrahamus repperet. Consuluntur libri Sanhedrin & Nedarim, & Midrasch Thillim, & Jarchius, & Lipmannus, hæc ad Abrahamum relata reperiuntur. Verum opinionem hanc præclare confutant Hieronymus & Chrysostomus: quærun enim quomodo Abrahamo convenire ista possint: *Ex utero ante Luciferum genui te: & hæc: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec.* Quæro ego quoque, quomodo isthæc, *Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis*, in Abrahamum Judæi conferre audeant, quem docet Thalmud ad Gehennæ fores excubare, ut populares suos illuc pro sceleribus suis confluentes barathri ingressu arceat. Rabinorum etiam multorum constans est doctrina, pios homines post mortem in beatas quasdam sedes longe à cælo positas recipi. Sub folio gloriæ ligatas esse proborum hominum animas tradit Cabala. Quem locum, si sibi consentire velint, Abrahamo quoque assignare debent, non eum ad ipsam Dei dextram collocare. Legatur super hoc argumento Sepher Aemana: res egregie confirmata reperietur. Uni è Davidis cantoribus Psalmi lucubrationem adscribunt recentiores Judæi; & versum hunc, *Dixit Dominus Domino meo*, id sibi velle aiunt, *David Dominus meus dixit Salomoni Domino meo*: istum vero, *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec*, votum cantoris hujus esse volunt, qui regni diuturnitatem Salomoni apprecetur; כהן quippe sæpe Principem konare, non semper Sacerdotem; לעולם non infinitum tempus, ut sæpe, sed diuturnum, ut quandoque, significare; על דברתי מלכי-צדק male redditum esse, *Secundum ordinem Melchisedec*, quod vertendum erat, *Secundum verbum regi meo iusto* Davidi à Deo dictum. Ad hanc sententiam principes viam straverunt Aben Ezra, & David Kimchi. Ille tamen in explicatione primi versiculi, non Davidem alloqui censet Salomonem, sed Deum alloqui Davidem: quod itidem visum est Herbano Judæo, in Disputatione contra Gregentium Tephrensem. Idem Aben Ezra מלכי-צדק, non regem meum iustum interpretatur, sed Melchisedecum, quomodo sumitur & in Thalmudico tractatu Nedarim, sive De votis, atque sensum istum colligit: Tu diu regnabis, &

Hieronym. in
Matth. 22.
Chrysost. in
Psalm. 109.

Sepher Aemana,
cap. 1.

& ex prædis hostium quos subiges, decimas capies, ita ut cepit Melchisedec ex prædis ab Abrahamo relatis. Chaldaei vero Paraphrastæ expositio hæc est, Imperium diu tenebis, quia iustus rex es. Plures denique Psalms recentet Aben Ezra, inscriptos ליהוה, perinde ut hunc, qui tamen non Davidi, sed Cantori de Davide loquenti tribuendi sint; quasi ליהוה non *Davidis*, sed *Davidi* vertendum sit. Alii ex eadem Judæorum secta, ab ipsis Ecclesiæ incunabulis Psalms centesimi noni vaticinationes ad Ezechiam pertinere rati sunt; *Quia is, aiunt, sederit ad dexteram Templi, & hostes ejus auerit Deus & absumserit; propter ea igitur & cetera, Ante Luciferum generavi te, in Ezechiam conuenire, & in Ezechia natiuitatem.* Verba sunt Tertulliani, qui vœsaniam hanc deinde obtulerit, quod antea fecerat Iustinus. Quidam denique è Judæis Zorobabelem; nonnulli vero Israëliticum populum illic intelligendum esse arbitrati sunt, quos obiter refellit Chrysostronus. Adversus ea afferri multa possunt, quæ in pauca contrahemus. Primum quod ad inscriptionem ליהוה pertinet, ne ipse quidem Aben Ezra, alique Ebræi censent alium semper hac auctorem, quam Davidem notari, sed eum nonnunquam, nonnunquam alium; ut alibi ostendimus; ita ut aliquando reddi possit *Davidi*, aliquando *Davidis*. Cum res itaque hoc loco dubia sit, æquos deligere arbitros æquus est, quam veteres ipsos Ebræos, quos ex Jesu Christi, Petri, & Pauli testimonio, Psalms hujus consecutionem Davidi adscribere demonstravimus. His adde Tryphonem Judæum, cui dubium ejus auctorem non fuisse inde intelligimus, quod adversus eum disputans Iustinus haud cunctanter Davidi Psalms assignat. De Psalms vero ipsius interpretatione, ecqui nobis aptiores contingent controversiæ disceptatores, quam reliqui Scriptores sacri, qui cum de Messia agerent, similibus locutionibus, paribus sententiis uti sunt? Hæc enim, *Dixit Dominus Domino meo*, quid sibi velint, potest ex hoc Ecclesiastici loco intelligi: *Invocavi Dominum Patrem Domini mei.* Cur autem David Ezechiam, nepotem suum, sibi vix, ac ne vix quidem æqualem, aut Zorobabelem, Dominum suum appellasset? Consentaneum igitur erat ut dicerent patroni hujus sententiæ, temporibus Ezechia aut Zorobabelis Psalms hunc esse scriptum; quod tamen dicere ausi non sunt: nam si dixissent, id utique cum cæteris refellere non omisissent Iustinus, Tertullianus, & Chrysostronus, qui Ezechiam, aut Zorobabelem minime hic esse intelligendum adversus eos acriter disputarunt. Multo etiam minus Israëlita genti potest id conuenire: nam subditum sibi populum, Dominum suum appellasse Davidem quis sanus existimare possit? Sequitur deinde: *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion.* Hæc sic expressit Isaias: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons Domini in vertice montium, & elevaritur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent, Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus: quia de Sion exhibit lex, & verbum Domini de Jerusalem.* Quæ verba מִצֵּי־לֵבָיִם repræsentavit Michæas. Atqui agere illic utrumque de Messia obsecrum non est. Istud vero: *Ex utero ante Luciferum genui te*, quam simile est illorum, quæ ad Christum in Psalms secundo referuntur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te:* & horum quæ in Psalms septuagesimo primo: *Permanebit cum Sole & ante Lunam in generatione & generationem:* tum: *Ante Solem permanet nomen ejus:* & istorum quæ in Psalms octogesimo octavo: *Ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terræ:* & horum quæ de se Sapientia ait in Proverbiis: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram; necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant: ante colles ego parturiebar.* Unde Isaias: *Generationem ejus quis enarrabit?* Si in his verbis: *Tu es Sacerdos in æternum*, reponamus, *Tu es Princeps in æternum*, quod recentiores Judæi volunt, ducto ex vocis כהן ambiguitate argumento, quæ & Principem & Sacerdotem sonat, en tibi consimile testimonium è Psalms octogesimo octavo, quod Christum respicit: *Juravi David seruo meo usque in æternum, preparabo semen tuum: & iterum: Semel juravi in sancto meo, si David mentiar, semen ejus in æternum manebit.* Quæ ne temporis longitudinem, non æternitatem significare putes, subnexa hæc sunt: *Et thronus ejus sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in celo fidelis.* Quæ tamdiu regnaturum eum non vovent, sed prædicunt, quoad Sol manebit, & Luna, quam testem fidelem appellat, ut pote quæ citima terris, omnium quæ in iis geruntur, ex doctrina Veterum, spectatrix sit. Unde hoc Poëtæ cujusdam antiqui apud Charisium: *Luna Deum quæ sola vides perjuria vulgi.* At siue Principem, siue Sacerdotem intelligas, minime id profecto cadet in Ebræum populum, quem Psalms hoc notatum esse Judæi quidam, ut dixi, opinati sunt. Sed quid his immoramur, cum veram vocis כהן interpretationem res ipsa subministret? Decimas capit Melchisedec;

Tertull. libr. 1.
adv. Marc.Justin. advers.
Tryph.
Chrysostr. in
Psalms. 109.

Ecclesi. 51. 14.

Isa. 1. 2, & seq.

Mich. 4. 2.

Psalms. 1. 7.

Psalms. 71. 5, 7.

Psalms. 88. 18.

Prov. 8. 22, &

seq.

Isa. 55. 2.

Psalms. 88. 4.

1. 36.

an iure regio? an pontificio? Decimæ quidem in Lege Sacerdotibus attribuuntur, Regibus non item. Atqui decimarum capiendarum jus hic significari putat ipse Aben Ezra. Unde efficitur pontificiam dignitatem etiam ipso iudice notari, non regiam. Reliqua horum germana sunt ex Isaia: *In umbra manus meae protexi te, ut plantes caelos, & fundes terram: & illorum è Psalmo decimo quinto: Providebam in conspectu meo semper; quoniam à dextris est mihi, ne commovear; & istorum quoque è Psalmo quadragesimo quarto: Deducet te mirabiliter dextera tua. Sagitta tua acuta, populi sub te cadent in corda inimicorum regis. Sedes tua, Deus, in seculum seculi, virga directionis, virga regni tui.* Imprimis vero totum Psalmum secundum cum isthoc conferri velim; tanta apparebit sententiarum, verborumque germanitas, ut rem unam, unum argumentum subesse utriusque, vaticinationem nempe de Christo, omnino sit fatendum. Denique opinionis Adversariorum ad præjudicatum dogma defendendum consulto excogitatae novitas, nihil illi sinceritatis, nihil veritatis inesse liquido nobis demonstrat.

E centesimo decimo septimo Psalmo hæc sibi aptavit Christus Jesus, cum Principes Sacerdotum Judæorum, & Seniores populi alloqueretur: *Lapidem quem reprobarunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Inde adeo Petrus Apostolus ad similem Judæorum ceterum verba faciens, de Christo Jesu sic disserit: *Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus in caput anguli, & non est in alio aliquo salus: quod & in Epistola priore repetit.* Inde Ephesios per Epistolam Paulus sic compellat: *Ergo jam non estis hospites & advena, sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in Templum sanctum in Domino, in quo & vos coædificari in habitaculum Dei in spiritu.* Inde & in Judæorum Synagogis creberrime legi solitum, & vulgo notissimum fuisse, innuere videtur Hieronymus in Epistola ad Damasum. Hinc quoque Isaïas in simili causa voces eandem usurpat; Christum enim prænuntiat his verbis: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum qui crediderit non scindet.* Et alio loco futurum prædicit, ut Christus sit *In lapidem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israël.* Eundem comparat Daniel lapidi de monte abscisso, & in montem magnum mutato, à quo terra univerfa impleta est. Subest deinde in eodem Psalmo: *O Domine, salvum me fac; O Domine, bene prosperare; benedictus qui venit in nomine Domini;* atque hæc ipsa sunt quæ Christo Jesu Hierosolymam ineunti plebs accinebat. Profecto R. Selomoh Jarchi hoc Psalmi, quem primum indicavi, loco Christum prædici asseveravit.

XV. Isaïas, qui non tam prophetiam Hieronymo texere visus est quam Evangelium, egregium de Christo, & Christi lege, & pace per ipsum orbi comparandum & de reprobatione Judæorum, vaticinium edit secundo capite: *Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes. Et ibunt populi multi, & dicent, Venite & ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis ejus, quia de Sion exibit lex, & verbum Domini de Jerusalem. Et iudicabit gentes & arguet populos multos; & constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: non levabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur ultra ad prælium. Domus Jacob venite, & ambulemus in nomine Domini.* Et deinde: *Et incurvabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum, & elevabitur Dominus solus in die illa, & idola penitus conterentur, & introibunt in speluncas petrarum, & in voragine terra à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.* Christi regnum his prædici Ebraei & Christiani uno ore declarant: David præsertim Kimchius & Aben Ezra in Michæam, apud quem ista Isaïæ totidem propemodum verbis repetita invenies. Quamvis autem in vulgatis Aben Ezrae editionibus alia legantur, ac in vetustis, quas legerat Raymundus Martini, utcunque tamen legas, Christi prædictionem hic ab eo agnitam dices. Certe mons ille, lapis est per somnium Nabuchodonosori visus, *abscissus de monte sine manibus: qui factus est mons magnus, & implevit universam terram:* quibus Christi venturi mysterium subesse suo loco ostendemus. Mons ille est, de quo Zacharias ait: *Quis tu mons magne coram Zorobabel? quod ad Christum Ebraei referunt.* Pacem per ipsum orituram alius verbis infra prædixit Isaïas: *Vocabitur nomen ejus, Princeps pacis: & alio loco: Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit.* Idem jam ante in septuagesimo primo Psalmo de eo fuerat prænuntiatum: *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis:* sic & de eo Michæas: *Et erit iste pax:* & Aggæus in prophetia de restitutione Templi per Christum: *Et in*

Isa. 51. 16.

Psal. 15. 8.

Psal. 44. 5, & seq.

Psal. 117. 22.

Matth. 21. 42.

Act. 4. 11.

1. Petr. 2. 4, 7.

Eph. 2. 19, & seq.

Isa. 28. 16.

Isa. 8. 14.

Dan. 2. 34, 35.

Psal. 117. 25.

Matth. 21. 9, & seq.

Prophecia

Isaïæ,

Hieron. Epist.

ad Paulin. c. 7.

& Praef. 117. in

Transl. Isa.

Isa. 2. 2, & seq.

Isa. 2. 17, & seq.

Dan. 2. 34, & seq.

Zach. 4. 7.

Isa. 9. 6.

Isa. 11. 6.

Psal. 71. 7.

Mich. 5. 5.

Agg. 2. 10.